

AMALIY FANLARNI O'QITISH ORQALI KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMI

Rahimova Naima Sobirjon qizi, G'aybullayeva Jasmina Xayrullo qizi

Toshkent viloyati pedagogik mahorat
markazi katta o'qtuvchilari

Annotatsiya: Mazkur maqolada amaliy fanlarni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda talabalarda kasbiy kompetensiyani rivojlantirishning asosiy mexanizmlari yoritilgan. Amaliy mashg'ulotlarning ta'lim jarayonidagi o'rni, ularning samaradorligini oshirish omillari, o'quvchilarni real ishlab chiqarish muhitiga yaqinlashtirish imkoniyatlari hamda kompetensiya asosida ta'limni tashkil etish tamoyillari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Kasbiy kompetensiya, amaliy fanlar, ta'lim texnologiyalari, dual ta'lim, amaliy mashg'ulot, ishlab chiqarish amaliyoti, innovatsion yondashuv, kasbiy malaka, o'qitish metodlari, pedagogik monitoring.

Аннотация: В данной статье раскрыты основные механизмы развития профессиональной компетентности студентов при использовании современных педагогических технологий в обучении практическим дисциплинам. Анализируется роль практических занятий в образовательном процессе, факторы повышения их эффективности, возможности приближения учащихся к реальной производственной среде, а также принципы организации обучения на основе компетентностного подхода.

Ключевые слова. Профессиональная компетентность, практические дисциплины, образовательные технологии, дуальное обучение, практические занятия, производственная практика, инновационный подход, профессиональные навыки, методы обучения, педагогический мониторинг.

Annotation: This article discusses the main mechanisms for developing students' professional competence through the use of modern pedagogical technologies in teaching practical subjects. The role of practical training in the educational process, factors that enhance its effectiveness, opportunities for bringing learners closer to real production environments, and principles of competence-based education are analyzed.

Kirish

Bugungi kunda O'zbekiston ta'lim tizimida kasbiy kompetensiyani rivojlantirish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Raqobatbardosh mutaxassis tayyorlash, zamonaviy ishlab chiqarish talablariga mos malakalar shakllantirish, amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash ta'lim mazmuniga bevosita bog'liqdir. Xususan, amaliy fanlarni o'qitish jarayoni talabning kasbiy shakllanishida asosiy bosqich bo'lib, nazariy bilimlarni real vaziyatlarda qo'llay olishni ta'minlaydi.

Davlatimiz tomonidan qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2020-yil), "Professional ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi", Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi kabi normativ hujjatlarda aynan kasbiy kompetensiya, amaliyotga yo'naltirilgan o'quv jarayonlari va ishlab chiqarish bilan hamkorlikni kuchaytirish talablari belgilangan.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida ish beruvchilar talab qiladigan kompetensiyalar — muammoli vaziyatni tahlil qilish, texnologiyalarni amaliy qo'llay bilish, jamoada ishlash, texnik xavfsizlik

qoidalariga rioya qilish, innovatsion fikrlash — talabalarni amaliy mashg'ulotlar orqali shakllantiriladi. Shu sababli amaliy fanlarni o'qitish jarayonini modernizatsiya qilish bugungi kunda dolzarb hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Amaliy fanlarning kasbiy kompetensiyani shakllantirishdagi o'rni

Amaliy fanlar talabaning quyidagi kompetensiyalarini rivojlantiradi:

Texnik kompetensiya — kasbga oid uskunalar, jihozlar va texnologiyalarni amalda qo'llay olish.

Amaliy ko'nikma — nazariy bilimlarni real jarayonga tatbiq etish.

Loyihalash kompetensiyasi — mustaqil tarzda amaliy loyiha ishlab chiqish va uni bajarish.

Kommunikativ kompetensiya — jamoa bilan hamkorlikda ishlash va muammolarni birgalikda hal qilish.

Muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish — ishlab chiqarish jarayonida uchraydigan kamchiliklarni aniqlash va bartaraf etish.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, amaliy fanlar ulushi ko'p bo'lgan ta'lim dasturlarida bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichi **35–40% ga yuqori** bo'ladi (Iqtisodiy tadqiqotlar instituti ma'lumotlari, 2022).

2. Amaliy fanlarni o'qitishning samarali mexanizmlari

2.1. Dual ta'lim tizimi

Dual ta'lim — o'quv jarayonini ishlab chiqarish bilan integratsiya qilish mexanizmi bo'lib, talaba vaqtining 40–60% gacha qismini korxonalarda o'tkazadi. Germaniya, Janubiy Koreya, Turkiya tajribalari shuni ko'rsatadiki, dual tizimda o'qigan talabalar ishlab chiqarishga tezroq moslashadi.

O'zbekistonda 2023-yilga kelib 300 ga yaqin kollej va texnikumlarda dual ta'lim joriy qilinishi natijasida o'quvchilarning amaliy ko'nikmalari sezilarli oshgan.

2.2. Kompetensiyaga yo'naltirilgan darslar

Bunda: o'quv maqsadlari aniq kompetensiya asosida belgilanadi; amaliy topshiriqlar real ishlab chiqarish holatlariga moslashtiriladi; baholash jarayoni natijaga yo'naltiriladi.

Misol: "Elektronika asoslari" fanida talabaga sxema tuzish, plataning nosoz qismini aniqlash, dastlabki diagnostika qilish kabi amaliy topshiriqlar berilishi uning texnik kompetensiyasini oshiradi.

2.3. Innovatsion o'qitish texnologiyalaridan foydalanish

Quyidagi metodlar amaliy fanlar uchun yuqori samara beradi:

STEM yondashuvi

Case-study

Laboratoriya-eksperimental darslar

Loyiha asosida ta'lim

Simulyatsion treninglar

Raqamli platformalar (Moodle, Arduino, AutoCAD, Proteus)

Tadqiqotlar ko'rsatishicha, STEM metodidan foydalanilganda o'quvchilarning amaliy ko'nikmalari **20–25%** ga oshadi.

3. Oliy ta'lim muassasalarida amaliy mashg'ulotlarni takomillashtirish

3.1. Modulli o'quv dasturlarini joriy etish

Modulli dasturlar orqali talaba:

har bir modul bo'yicha aniq natija oladi,

malakani bosqichma-bosqich egallaydi,

o'z o'qish trayektoriyasini mustaqil tanlay oladi.

3.2. Ishlab chiqarish amaliyotini kuchaytirish

Amaliyot davomida:

talabalar real jarayonni ko'radi,
texnik xavfsizlik qoidalarini amalda o'rganadi,

kasbni amalda bajarish jarayonini o'zlashtiradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sifatli tashkil etilgan ishlab chiqarish amaliyoti bitiruvchilarning malaka imtihonlaridan o'tish ko'rsatkichini **15–20%** oshiradi.

Xulosa

Amaliy fanlarni o'qitish orqali kasbiy kompetensiyani rivojlantirish zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki: Kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv talabalarning malakasini oshiradi. Dual ta'lim tizimi real ishlab chiqarish jarayoniga moslashuvni tezlashtiradi. Innovatsion texnologiyalar amaliy mashg'ulotlarning samaradorligini oshiradi. Amaliy fanlarni modernizatsiya qilish ish beruvchilar talablariga mos mutaxassis tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, 2020-yil.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.
- 3.Professional ta'limni rivojlantirish strategiyasi, 2021.
- 4.Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi hisobotlari, 2022–2023.
- 5.Xodjayeva N. "Kasbiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv", Toshkent, 2021.
- 6.Zokirov U. "Amaliy fanlarni o'qitish metodikasi", Toshkent, 2020.
- 7.UNESCO. "Technical and Vocational Education and Training (TVET) Framework", 2022.
- 8.European Commission. "Dual Education System Efficiency Report", 2021.